

אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מֶלֶךְ בְּטָרִם כָּל יַצִּיר נִבְרָא: לְעַת
 נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל אֵיז מֶלֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא: וְאַחֲרֵי כַבְּלוֹת הַכָּל
 לְבַדּוֹ יִמְלֹךְ נִרְאָ: וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא וְהוּא יְהוּה.
 בְּתַבְּאָרָה: וְהוּא אַחַד וְאֵין שְׁנַי לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַתְּבַרְרָה:
 בְּלִי רֵאשִׁית, בְּלִי תַכְלִית, וְלֹא הָעוֹז וְהַמְשַׁרְהָ: וְהוּא אֵלֵי
 וְהוּי גַּאֲלֵי וְצוֹר תְּבַלִּי בְּעַת צָרָה: וְהוּא נְפִי וּמְנוּס לִי מִנֶּת
 כּוֹסֵי בַיּוֹם אֶקְרָא: בְּיַד אֶפְקֹד רוּחִי. בְּעַת אִישׁוֹן וְאַעֲיָרָה.
 וְעַם רוּחִי גִוְּתִנִּי. יְהוּה לִי וְלֹא אִירָא:

כארי ויל לא היה מאמר גדול:

יגדל אלהים חי וישתבת נמצא ואין עת אל מציאותו. אחר ואין
 יחיד ביחודו. נעלם וגם אין סוף לאחיותו: אין לו דמות הגוף ואינו גוף.
 לא נערוף אליו קרושתו: קדמון לכל דבר אשר נברא. ראשון ואין ראשית
 לראשיתו: הנו אדון עולם לכל נוצר. יורה גזירתו ומלכותו: שפע נבואתו
 נתנו אל אנשי סגלתו ותפארתו: לא קם בישראל במשה עוד נביא ומביט
 את תמונתו: תורת אמת נתן לעמו אל. על יד נביאו נאמן ביתו: לא
 יחליף האל ולא ימיר דתו. לעולמים לזולתו: צופה ויורע סתרינו. מביט
 לסוף דבר בקדמותו: גמל לאיש חסד כמפעלו. יתן לרשע רע כרשעתו:
 ישלח לקן הימין משיחנו. לפדות מחבי קץ ישועתו: מתים יתיה אל ברם
 חסדו. ברוך עדי עד שם תהלתו:

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר עֲקָרִים

אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא מנהיג ובורא
 לכל הברואים והוא לבדו עשה ועשה ויעשה לכל המעשים:
 אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא יחיד ואין יחידות
 כמוהו בשום פנים והוא לבדו אלהינו תיה תיה ויהיה:
 אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו אינו גוף ולא ישוגוהו
 בשיגי הגוף ואין לו שום דמיון כלל:
 אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא ראשון והוא אחרון:
 אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו לו לבדו ראוי
 להתפלל ואין לזולתו ראוי להתפלל:
 אני מאמין באמונה שלמה שכל דברי נביאים אמת:
 אני מאמין באמונה שלמה שנבואת משה רבינו עליו השלום תיה
 אמתית ושהוא תיה אב לחכמים לקודמים לפניו ולבאים אחריו:
 אני מאמין באמונה שלמה שכל התורה המצויה עתה בידנו היא
 הנתונה למשה רבינו עליו השלום:

אני מאמין באמונה שלמה שזאת התורה לא תהא מחלפת ולא תהא
תורה אחרת מאת הבורא ותברך שמו:

אני מאמין באמונה שלמה שהבורא ותברך שמו יודע כל מעשה בני
אדם וכל מחשבותם שנאמר היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם:
אני מאמין באמונה שלמה שהבורא ותברך שמו גומר טוב למי
שישמור מצותיו ויעניש למי שיעבור על מצותיו:

אני מאמין באמונה שלמה בביאת משיח ואף על פי שיתמהמה אפילו
הכי אהבה לו בכל יום שיבא:

אני מאמין באמונה שלמה שיהיה תחית המתים בעת שתעלה רצון
מאת הבורא ותברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים:
לישועתך קניתי יהוה. לישועתך יהוה. קניתי יהוה. לישועתך קניתי:
לפורקנך סברית יהוה. סברית יהוה. לפורקנך סברית:

החיצונים, והלוחש על המכה ואמר (א) כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך (שמות טו כו). אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותותיו (ב) שלשה

(ג) ק, ו, ולומר. (ד) ו, נאותותיו (וראה בספרות).

מן השכלים¹⁹ כלומר המלאכים וגרמי הגלגלים²⁰ ומה שלמטה מהן הכל זקוק במציאותו אליו. וזה היסוד הראשון הוא אשר מורה עליו דבור אנכי ה' וכו'²¹.

והיסוד השני אחדותו יתעלה. והוא²², שזה עלת הכל אחד, לא כאחדות המין ולא כאחדות הסוג²³, ולא כדבר האחד המורכב שהוא מתחלק לאחדים רבים, ולא אחד כגוף הפשוט שהוא אחד במספר אבל מקבל החלוקה והפיצול עד בלי סוף, אלא הוא יתעלה אחד, אחדות שאין אחדות כמוה בשום פנים, וזה היסוד השני מורה עליו מה שנ' שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד²⁴.

והיסוד השלישי שלילת הגשמות ממנו. והוא²⁵, שזה האחד אינו גוף ולא כח בגוף, ולא יארעוהו מאורעות הגופים כגון התנועה והמנוחה²⁶, לא בעצם ולא במקרה. ולפיכך שללו ממנו עליהם השלום החבור והפירוד ואמרו לא ישיבה ולא עמידה לא עורף ולא עפוי²⁷, כלומר לא פירוד והוא עורף, ולא חבור כי עפוי מן ועפו בכתף פלשתים²⁸ כלומר ידחפום בכתף להתחברם בהם, ואמר הנביא ואל מי תדמיון אל וכו', ואל מי תדמיוני ואשוח וכו'²⁹, ואלו היה גוף כי אז היה דומה לגופות, וכל מה שבא בספרים מתארו בתארי הגופות כגון ההליכה והעמידה והישיבה והדבור וכיוצא בזה הם כולם דרך השאלה³⁰, וכמו שאמרו

אבוד הזמן בדברים בטלים, כגון אלו הספרים המצוים אצל הערבים מספרי הדורות ומנהגי המלכים ויחסי שבטי הערבים וספרי השירים¹² וכיוצא בהם מן הספרים שאין חכמה בהם ולא תועלת גשמית אלא אבוד הזמן בלבד. והלוחש על המכה, ודוקא ברקיקה¹³ לפי שיש בכך זלזול השם. וההוגה את השם באותותיו¹⁴ הוא שיהגה יוד הא ואו הא שהוא שם המפורש. וכבר הזכירו דברים זולת אלה שהעושה אותם אין לו חלק אמרו המלבין פני חברו ברבים אין חלק לעולם הבא, והקורא לחברו בכנויו¹⁵, והמתכבד בקלון חברו¹⁶, לפי שלא יבוא מעשה מן המעשים האלו ואף על פי שהם קלים לפי מחשבת החושב כי אם מנפש חסרה שלא הגיעה לשלמות ואינה ראויה לחיי העולם הבא.

וממה שראוי שאזכיר כאן וזהו המקום היותר ראוי להזכירם בו, שעיקרי תורתנו הטהורה ויסודותיה שלש עשרה יסודות.

היסוד הראשון מציאות הבורא יתשבה. והוא, שיש שם מצוי בשלמות אופני המציאות, והוא עלת מציאות כל הנמצאים, ובו קיום מציאותם, וממנו נמשך להם הקיום. ואלו נתאר סלוק¹⁷ מציאותו כי אז בטלה מציאות כל נמצא ולא ישארו קיימים במציאות, ואלו נתאר סלוק¹⁸ כל הנמצאים זולתו, כי אז לא תבטל מציאותו יתעלה, ולא תחסר, כי הוא יתעלה בלתי זקוק במציאותו לזולתו¹⁹, וכל מה שזולתו

ולא דק. והשוה לשונו בהלכות יסודי התורה פ"א הל' ג. 18 בנדפס "מציאות הש"י ולא יגרע ואין האחדות והאדנות אלא לו לבד הש"י שמו כי הוא מסתפק במציאותו ודי לו בעצמו" וכל זה דברי המעתיק. 19 לפי כ"י ק, "השכלים הנפרדים". 20 בנדפס הוסיף משלו "ומה שיש בתוכם". 21 שמות כ, ב. דברים ה, ו. 22 בנדפס "והוא שנאמין". 23 תרגומי "ג'נס" "מין", ו"נוע" "סוג". כי המין שם כללי יותר לגבי סוג כהוראת "ג'נס" לגבי "נוע". ובנדפס "כאחד הזוג" וברור שט"ס הוא. וכיוצא בזה כתב בהלכות יסודי התורה פ"א הל' ז—ח. 24 דברים ו, ד. 25 בנדפס הוסיף "והמשכן". 26 תגיגה טו א. 27 ישעיה יא יד. 28 שם מ, יח—כה. 29 "מג'אז"

הכרת תכונותיו של אדם על ידי סימנים חיצוניים כגופו או בשערו כעין אותם שהזכירו בדרך ק, ב זלדקו קורטמן עבדקן סכסן, וכיוצא. ובבן סירא שבידינו אין דברים אלה ואף לא מילי מעלייתא שהזכירו חז"ל בשמו. וכבר ידוע שהוא לקוי בחסר. 12 ללא הבדל נושא נושא נוסח וסגנון. וכבר ידוע שאין הרמב"ם ממחבבי "שרים ושרות" וכמ"ש בתשובה ראה פאר הדור סי' מא. ועיין היטב דבריו המאלפים מאד במורה הנבוכים ח"א פרק נט. 13 דף קא א. 14 כ"ה הנוס' בכ"י רבינו בכל מקום. וכ"ה נוס' כל כ"י העתיקים. וראה ברכות פ"ב מ"ג ובהערה. 15 ראה בבא מציעא נח ב. 16 ירוש' תגיגה פ"ב הל' א. וכ"כ בהלכות תשובה פ"ג, וראה כסף משנה שם. 17 "ארתפאע" ובנדפס "העדר"

דברה תורה כלשון בני אדם³⁰. וכבר דברו בני אדם בענין זה הרבה. וזה היסוד השלישי הוא אשר מורה עליו מה שנ' כי לא ראיתם כל תמונה³¹ כלומר לא השגתם אותו בעל תמונה, לפי שהוא כמו שאמרנו לא גוף ולא כח בגוף³². והיסוד הרביעי הקדמות. והוא³³ שזה האחד המתואר הוא הקדמון³³ בהחלט, וכל נמצא זולתו הוא בלתי קדמון ביחס אליו, והראיות לזה בספרים הרבה. וזה היסוד הרביעי הוא שמורה עליו מה שנ' מענה אלהי קדם³⁴. ודע כי היסוד הגדול של תורת משה רבינו הוא היות העולם מחודש. יצרו ה' ובראו אחר ההעדר המוחלט, וזה שתראה שאני סובב סביב ענין קדמות העולם לפי דעת הפילוסופים הוא כדי שיהא המופת מוחלט על מציאותו יתעלה כמו שביארתי וביררתי במורה³⁵. והיסוד החמישי שהוא יתעלה הוא אשר ראוי לעבדו ולרוממו ולפרסם גדולתו ומשמעתו³⁶. ואין עושין כן למה שלמטה ממנו במציאות מן המלאכים והכוכבים והגלגלים והיסודות וכל מה שהורכב מהן, לפי שכולם מוטבעים בפעולותיהם אין להם שלטון ולא בחירה אלא רצונו יתעלה, ואין עושין אותם אמצעים להגיע בהם אליו, אלא כלפיו יתעלה יכונו המחשבות ויניתו כל מה שזולתו. וזה היסוד החמישי הוא האזהרה על עבודה זרה, ורוב התורה באה להזהיר על זה. והיסוד הששי הנבואה³⁷ והוא, לדעת שזה המין האנושי יש שימצאו בו אישים בעלי כשרונות מפותחים מאד ושלמות גדולה, ותתכונן נפשם עד שמקבלת צורת השכל, ויתחבר אותו

השכל האנושי בשכל הפועל, ויאצל עליהם ממנו אצילות שפע³⁸, ואלה הם הנביאים, וזהו הנבואה וזהו ענינה, וביאור היסוד הזה בשלימות יארך מאד, ואין מטרתנו פירוט כל יסוד מהם וביאור דרכי ידיעתו, לפי שזה הוא כללות כל המדעים, אלא נזכירם בדרך הודעה בלבד, ופסקי התורה מעידים בנבואת נביאים רבים. והיסוד השביעי נבואת משה רבינו. והוא שנאמין שהוא אביהן של כל הנביאים שקדמו לפניו והבאים אחריו, הכל הם למטה ממנו במעלה, והוא בחיר ה' מכל המין האנושי אשר השיג ממנו יתעלה יותר ממה שהשיג ושיג כל אדם שנמצא ושימצא. ושהוא עליו השלום הגיע לתכלית הרוממות מעל האנושיות עד שהשיג המעלה המלאכית ונעשה במעלת המלאכים, לא נשאר לפניו שום מסך שלא קרעו³⁸ ולא עצר בעדו שום מעצור גופני, ולא נשאר בו שום דבר מן החסרון לא מעט ולא הרבה, והושבתו בו הכוחות הדמיוניים והחושיים בכל השגותיו, ונתבהל³⁹ כוחו המתעורר, ונשאר שכל בלבד, ועל ענין זה אמרו עליו שהוא מדבר עם ה' בלי אמצעות המלאכים. ורציתי לבאר כאן זה הענין הנפלא, ואפרש סתומות פסוקי התורה, ואבאר ענין אמרו פה אל פה וכל הפסוק הזה וזולתו מענינו, לולי שראיתי שהענינים האלו דקים מאד וצריכים להרחבה מרובה והקדמות ומשלים, ושצריך לבאר תחלה מציאות המלאכים ושנוי מעלותיהם לפני הבורא, וכן ביאור הנפש וכל כחותיה⁴⁰, ויתרחב ההקף עד שנגיע לדבר על הצורות שהזכירו הנביאים לבורא⁴¹ ולמלאכיו⁴², ולא

יתכן שהיה נכון לתרגם "העברה" כי בדרך כלל למונח מושאל קורא רבינו "אלאסתעארה" והענין כבוד. 30 ברכות לא ב. 31 דברים ד טו. 32 תרגום מלולי "לגוף". 33 בנדפס "קדמון" בלי הא היתוד. 34 דברים לג כז. ומכאן עד סוף היסוד הזה לא היה במה"ק וליתיה בנהפס ולא ברוב כ"י תימן. והוסיפו רבינו בכתב ידו הרהוט בשולי כ"י א. 35 חלק ב פרקים טו — יז. ופרק כה. 36 "טאעטה" רוב הראשונים מתרגמים מלה זו "עבודה", "עבודתו" ובנדפס כתב "ולעשות מצותיו" ולדעתי צריך לתרגמה בכל מקום "משמעת". 37 "פיץ' כרים", ואפשר גם לתרגם כבנדפס "אצילות נכבדה", ואפשר גם "שפע נעלה". 38 בנדפס הוסיף "וונכנס ממנו". 39 בנדפס "ונבדל" וט"ס הוא. 40 ענין זה באר לקמן כפרקי אבות. 41 בנדפס

"שראוי לבורא" ושוא צ"ל "שראוי". 42 במה"ק היה כאן "וינדרג" פי ד"לך שעור קומה ומענאה" "ויתגלגל בתוך הדברים שיעור קומה וענינו". ומחקן רבינו עד שלא השאיר להן שום רושם מה שלא עשה כן לשום טעות אחרת, משל כאלו אינו רוצה שיוזכר שבצעירותו דמה שאפשר להכשיר ספר זה, כפי שהביע דעתו בתשובה (מהדורת בלאו סי' קיז) כאשר נשאל על בשרות ספר זה, והשיב "איני סובר כלל שהוא מחבורי החכמים, ותלילה שהוא להם, ואינו אלא חבור אחד מדרשני האירופים ולא יותר, ובכל אופן השמדת אותו הספר והכרתת זכר ענינו מצוה רבה ושם אלהים אחרים לא תזכירו וכו' כי אשר יש לו קומה הוא אלהים אחרים בלי ספק, עכ"ל, גם רס"ג הסתייג מאד ממנו. ואחרים מן הראשונים כתבו נגד הספר בצורה חריפה

Handwritten notes in the right margin, including a table with numbers and some illegible text.

התחברו בשכל כמו שאמרנו. וההבדל הרביעי שכל הנביאים לא יבואם החזון ברצונם אלא ברצון ה', ויש שישאר הנביא כמה שנים ולא יבואו חזון, ויש שמבקשין מן הנביא להודיעם דבר בנבואה⁵⁵ וישאר עד שתבוא לו הנבואה אחר ימים או אחר חדשים או לא תבוא לו כלל. וכבר ראינו מהם מי שהתכונן על ידי שמחת הלב וזכוך המחשבה כמו שעשה אלישע באמרו ועתה קחו לי מנגן⁵⁶ או בא לו החזון. ואין זה הכרחי שיתנבא כל זמן שיתכונן, אבל משה רבינו כל זמן שירצה אמר עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם⁵⁷, ואמר דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת⁵⁸, ואמרו אהרן בבל יבוא ואין משה בכל יבוא⁵⁹.

והיסוד השמיני הוא תורה מן השמים. והוא, שנאמין שכל התורה הזו הנמצאת בידינו היום הזה היא התורה⁶⁰ שניתנה למשה, ושהיא כולה מפי הגבורה, כלומר שהגיעה אליו כולה מאת ה' הגעה שקורים אותה על דרך ההשאלה⁶¹ דבור, ואין יודע איכות אותה ההגעה אלא הוא עליו השלום אשר הגיעה אליו, ושהוא במעלת לבלר שקורין לפניו והוא כותב כולה תאריכיה וספוריה ומצותיה, וכך נקרא "מחוקק"⁶². ואין הבדל בין ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען⁶³, ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד⁶⁴, או אנכי ה'⁶⁵, ושמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד⁶⁶, הכל מפי הגבורה והכל תורת ה' תמימה טהורה קדושה אמת. ולא נעשה מנשה אצלם כופר ופוקר יותר מכל כופר אחר, אלא לפי שחשב שיש בתורה תוך וקלפה, ושאלו התאריכים והספורים: וזין תועלת בהם, ומשה מדעתו אמרם⁶⁷, וזהו ענין אין תורה מן השמים, אמרו שהוא האומר⁶⁸ שכל התורה כולה מפי הקב"ה חוץ מפסוק אחד שלא אמרו הקב"ה אלא משה מפי עצמו⁶⁹ וזה הוא כי דבר ה' בזה⁷⁰ — יתעלה ה' ממה שאומרים

יספיק לענין זה לבדו ואפילו אקצר תכלית הקצור מאה דפים, ולכן אניחנו למקומו או בספר ביאורי הדרשות שהבטחתי בו⁴³, או בספר הנבואה שהתחלתי לחברו⁴⁴, או בספר שאחבר בפירוש אלו היסודות. ואחזור לענין היסוד הזה השביעי ואומר שנבואת משה רבינו נבדלה מנבואת כל שאר הנביאים בארבעה הבדלים, וההבדל הראשון שכל נביא איזה שיהיה אין ה' מדבר אתו כי אם על ידי אמצעי, ומשה בלי אמצעי כמו שאמר פה אל פה אדבר בו⁴⁵. וההבדל השני, שכל נביא לא יבואו החזון אלא בזמן השינה כמו שאמר בכמה מקומות בחלום הלילה⁴⁶, ויחלם⁴⁷, בחלום חזיון לילה וכו'⁴⁸, והרבה מן הענין הזה, או ביום אחר תרדמה הנופלת על הנביא ומצב שבו שובתים כל חושיו ומתרוקנת מחשבתו כעין שינה⁴⁹, ומצב זה נקרא מחזה ומראה, ועליו הוא אומר במראות אלהים⁵⁰. ומשה בא לו הדבור ביום והוא עומד בין שני הכרובים כמו שהבטיחו ה' ונועדתי לך שם ודברתי אתך וכו'⁵¹, אמר יתעלה אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. לא כן עבדי משה⁵². וההבדל השלישי שהנביא כאשר בא לו החזון ואף על פי שהוא במראה ועל ידי מלאך יחלשו כחותיו ומתחלחל גופו וירד עליו מורא עצום מאד כאלו הולך למות, כמו שביאר בדניאל כשדבר עמו גבריאל במראה אמר ולא נשאר בי כח והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח. ואמר ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה, ואמר במראה נהפכו צירי עלי⁵³. ומשה אינו כן אלא יבואו החזון ולא תארע לו חלחלה כלל והוא אמרו יתעלה ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו⁵⁴, כלומר כשם שלא יארע לאדם שום חרדה מדברי חברו כך הוא עליו השלום לא היה נחרד מן הדבור ואף על פי שהוא פנים בפנים, וזה מחמת חזוק

57 במדבר ט ח. 58 ויקרא טז ב. 59 ספרא שם. 60 בנדרס השמיט, הנמצאת בידינו היום הזה היא התורה". 61 ראה עמ' קמא הערה 29. 62 במדבר כא יח. 63 בראשית י, ו. 63 שם לו לט. 64 שמות כ, ב. דברים ה, ו. 65 שם ו ד. 67 דף צט ב. ובנדרס השמיט מן, "ולא נעשה מנשה" עד כאן. וכתב "וזה שאומר שכמו אלה הפסוקים והספורים משה ספרם מדעתו". 68 גם כאן כתוב "יעתקד" אך בשום אופן אי אפשר לתרגם "המאמין" כבנדרס. 69 דף צט א. 70 במדבר טו לא. 71 למי

מאד. ולעומת זאת רב האי גאון מכשירו. ואין כאן המקום להאריך. 43 ראה עמ' קמ הע' 7. 44 ספר זה נכלל אח"כ ושולב במורה הנבוכים. 45 במדבר יב ח. 46 בראשית לא כד. 47 שם כח יב. ובנדרס הושמט. 48 איוב לג טו. 49 "גום" שנה, ובנדרס "חלום". 50 יחזקאל ח ג. 51 שמות כה כב. 52 במדבר יב ו-ז. 53 דניאל י ח — טז. 54 שמות לג יא. 55 כגון בירמיה מב ז, ובנדרס "ויבקש מן הבורא שיודיע לו דבר בנבואה" ושבוש הוא. 56 מלכים ב ג טו.

והיסוד האחד עשר שהוא יתעלה משלם
 גמול טוב למי שמקיים מצות התורה, ומעניש
 מי שעובר על אזהרותיה, ושגמולו הגדול הוא
 העולם הבא, ועונשו החמור הכרת. וכבר אמרנו
 בענין זה מה שיש בו די. והפסוק המורה על
 היסוד הזה אמרו אם תשא חטאתם ואם אין
 מחיני נא מספרך⁸⁴, והשיבו יתעלה מי אשר
 חטא לי וכו'. ראייה שידוע לפניו העובד⁸⁵
 והחוטא לשלם גמול טוב לזה ולענוש את זה.
 והיסוד השנים עשר ימות המשיח,
 והוא להאמין ולאמת שיבא ואין לומר שנתאחר
 אם יתמהמה חכה לו⁸⁶, ואין לקבוע לו זמן,
 ולא לפרש את המקראות כדי להוציא מהן זמן
 בואו, אמרו חכמים תפוח דעתן של מחשבי
 קצין⁸⁷. ולהאמין בו מן הגדולה והאהבה ולהתפלל
 לבואו בהתאם למה שנאמר בו על ידי כל נביא⁸⁸,
 ממה שיעד מלאכי. ומי שנסתפק בו או זלזל
 בענינו הרי זה מכחיש את התורה שהבטיחה
 בו בפירוש בפרשת בלעם⁸⁹ ואתם נצבים⁹⁰.
 ומכלל היסוד הזה שאין מלך לישראל אלא
 מדוד ומורע שלמה דוקא⁹¹. וכל החולק בענין⁹²
 המשפחה הזו הרי זה כפר בה' ובדברי נביאיו.
 והיסוד השלשה עשר תחיית המתים
 וכבר ביארנוהו.

יג א. 80 יחזקאל ח יב. וראה מו"ח ח"ג פי"ג.
 81 ירמיה לב יט. 82 בראשית ו ה. 83 שם יח ב.
 84 שמות לב לב. 85 "אלטאיץ" לפי דרכי הייתי
 צריך לתרגם "הנשמע" כלומר הסר למשמעת ה'. ויש
 נוס' בנדפס "העובר" וטעות הוא. 86 חבקוק ב ג.
 87 דף צו ב. ושם "תפח עצמן". ובנדפס "תפח רוחן".
 88 בנדפס השמיט מן "ולהאמין בו" עד כאן וכתב משלו
 "ושיאמין בו שיהיה לו יתרון ומעלה וכבוד על כל
 המלכים שהיו מעולם כפי מה שנבאו עליו כל הנביאים".
 89 במדבר כג. 90 דברים ל גיה. וכן כתב בהלכות
 מלכים פי"א הל' א. 91 הדגשה זו נגד הנצרות
 שמהיסוס אותו האיש מנתן. וכתב רבינו בהלכות מלכים
 פי"א הל' י "אף ישו הנצרי שדימה שיהיה משיח ונהרג
 בבית דין כבר נתנבא בו דניאל שני ובני פריצי עמך
 ינשאו להעמיד חזון ונכשלו, וכי יש מכשול גדול מזה
 שכל הנביאים דברו שהמשיח גואל ישראל ומושיעם
 ומקבץ נדחיהם ומחזק מצותן, וזה גרם לאבד ישראל
 בחרב ולפזר שאריתם ולהשפילם ולהחליף התורה ולהטעות
 רוב העולם לעבוד אלוה מבלעדי ה'". והעתקתי לשונו
 כי בדפוסים השמיטהו. 92 "אמר ה' אלהי אלבייתה"
 ענינו לדעתי כמו שתרגמתי. אך בנדפס כתב "וכל החולק

הכופרים—אלא כל אות שבה יש בה חכמות
 ונפלאות למי שהבינו ה' ⁷¹, ולא תושג תכלית
 חכמתה, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ⁷².
 ואין לאדם אלא להתפלל ⁷³ כמו דוד משיח
 אלהי יעקב שהתפלל גל עיני ואביטה נפלאות
 מתורתך ⁷⁴. וכן פירושה המקובל גם הוא מפי
 הגבורה, וזה שאנו עושים היום צורת הסוכה
 והלולב והשופר והציצית והתפילים וזולתם היא
 עצמה הצורה שאמר ה' למשה ואמר לנו, והוא
 רק מוביל שליחות נאמן במה שהביא, והדבור
 המורה על היסוד הזה השמיני הוא אמרו בואת
 תדעון כי ה' שלחני וכו' כי לא מלבי ⁷⁵.
 ויסוד התשיעי הבטול ⁷⁶. והוא שזו תורת
 משה לא תבטל ⁷⁷, ולא תבוא תורה מאת ה'
 זולתה, ולא יתוסף בה ולא יגרע ממנה לא
 בכתוב ולא בפירוש, אמר לא תוסף עליו ולא
 תגרע ממנו ⁷⁸. וכבר ביארנו מה שצריך לבאר
 ביסוד זה בהקדמת החבור הזה.
 והיסוד העשירי שהוא יתעלה יודע מעשה
 בני אדם ולא הזניחם, ולא כדעת האומר עזב ה'
 את הארץ ⁷⁹, אלא כמו שאמר גדול העצה ורב
 העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני
 האדם ⁸⁰, ואמר וירא ה' כי רבה רעת האדם
 בארץ ⁸¹, ואמר זעקת סדום ועמורה כי רבה ⁸²,
 הרי אלו מורים על היסוד העשירי הזה.

שסייעו ה' להבין. ובנדפס "למי שמבין אותם".
 73 איוב יא ט. 74 "אלחדו" הוא שיר לכת ששרים
 קבוצת הולכי הרגל ובפרט בלילה, וכך תרגם רס"ג
 בתהלים מב "אדם", "אחדו" ראה שם מהדורתו, ותרגמתי
 "להתפלל" לפי הענין. ובנדפס כתב "להלך בעקבות"
 וגם זה תרגום נאה. 75 תהלים קיט יח. 76 במדבר
 טז כח. 77 "אלנסך" הבטול, וכל זה נגד טענת
 האסלאם הטוענים שהתורה כבר בטלה וניתנה להם אחרת,
 ובנדפס השמיט ושבו וכתב "והיסוד התשיעי ההעתק,
 והוא כי תורת משה זאת מועתקת מאת הבורא יתברך
 לא מזולתו ועליה אין להוסיף וכו'" ואין לכל זה שורש
 ויסוד במקור, ואם חשש מפני בקורת המוסלמים היה יותר
 כדאי להניח חלק בלי להכניס חליפין. וכתב רבינו
 בהלכות מלכים פי"א הל' י "ועיקר הדברים ככה הן
 שהתורה הזאת אין חוקיה ומשפטיה משתנים לעולם
 ולעולמי עולמים ואין מוסיפין עליהן ולא גורעין מהן
 וכל המוסיף או גרע או שגלה פנים בתורה והוציא
 הדברים של מצות ממשוטן הרי זה בודאי רשע
 ואפיקורס" והעתקתי כל דבריו מפני שהושמטו בדפוסים.
 עם יתר מה שהושמט מאימת הבקורת והגזירות הרעות.
 78 בכ"ז ק, מוסיף, ולא תחול" ולא תשתנה. 79 דברים